

15. Porównywalność skonsolidowanych sprawozdań z sytuacji finansowej spółek giełdowych z indeksu WIG20

15.1. Wprowadzenie

Przez wiele lat polskie spółki giełdowe miały obowiązek stosować określony wzór sprawozdania finansowego wynikający z przepisów krajowych. Od 2005 r. w związku z obligatoryjnym przejściem spółek giełdowych w Unii Europejskiej na Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) podmioty te nie mają obowiązku stosować określonego formatu sprawozdania finansowego. MSSF określają bowiem minimalny zakres informacji wymaganych w sprawozdaniu finansowym i nie narzucają ścisłego zakresu pozycji, kolejności pozycji itp. W konsekwencji „sprawozdanie MSSF każdego przedsiębiorstwa może być, w zakresie układu pozycji, nazewnictwa i ich szczegółowości, różne (nawet) znacząco”¹. Nie brak jest opinii, że brak wzorów sprawozdań finansowych w MSSF obniża porównywalność sprawozdań finansowych między spółkami².

¹ D. Wędzki, *Aplikacja Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej w Polsce – jaśniej czy ciemniej?*, w: *Polska praktyka rachunkowości w kontekście procesu harmonizacji międzynarodowej sprawozdawczości finansowej*, red. E. Walińska, Wolters Kluwer, Warszawa 2008, s. 28.

² Na przykład J. Gierusz, *Dylematy harmonizacji rachunkowości*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2015, t. 82(138), s. 32–33; *The Effects of Mandatory IFRS Adoption in the EU: a Review of Empirical Research*, ICAEW, 2015, <http://www.icaew.com/bettermarkets>, s. 67; M. Giedroyc, E. Łazarowicz, *Porównywalność sprawozdań finansowych według Dyrektywy 2013/34/UE i MSSF*, w: *Wyzwania integracji gospodarczej w Unii Europejskiej*,

W związku z powyższym nasuwa się pytanie: czy brak wzorów sprawozdań finansowych utrudnia istotnie porównywalność sprawozdań finansowych³ między spółkami giełdowymi? Czy kolejność pozycji, liczba pozycji, nazewnictwo, zakres informacji prezentowany w sprawozdaniu finansowym są znacząco różne pomiędzy spółkami? Odpowiedzi na powyższe pytania powinny ułatwić rozwiązanie problemu, czy spółkom należy narzucać czy też nie ściśle określony format sprawozdania finansowego. Ten problem wpisuje się w aktualnie prowadzone prace przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości⁴ (RMSR) na rzecz lepszej komunikacji w sprawozdawczości finansowej. W ramach tych prac RMSR będzie m.in.: a) rozważała strukturę i treść sprawozdania z całkowitych dochodów, w tym wprowadzenie dodatkowych pozycji i alternatywnych mierników dokonań, b) badała, czy istnieje konieczność poprawy struktury i treści sprawozdania z przepływów pieniężnych i sprawozdania z sytuacji finansowej⁵.

Opracowanie ma na celu analizę skonsolidowanych sprawozdań z sytuacji finansowej (bilansów⁶) polskich spółek giełdowych w zakresie stosowanych formatów tych sprawozdań, w szczególności: zakresu pozycji, kolejności pozycji i nazewnictwa. W opracowaniu zostanie zweryfikowana następująca teza: brak narzuconego wzoru sprawozdania z sytuacji finansowej utrudnia jego porównywalność między podmiotami. Próbę badawczą będą stanowiły skonsolidowane sprawozdania z sytuacji finansowej za 2015 r. spółek notowanych na GPW w Warszawie, wchodzących w skład indeksu WIG20, z wyłączeniem spółek z sektora finansowego⁷.

red. K. Opolski, J. Górski, Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2016, s. 102.

³ Należy dodać, że porównywalność sprawozdań finansowych między podmiotami zależy w głównej mierze od stosowania przez daną grupę podmiotów tych samych zasad ujmowania i wyceny pozycji w sprawozdaniu finansowym, natomiast format sprawozdań finansowych ma mniejszy wpływ, niemniej jednak istotny na porównywalność sprawozdań.

⁴ Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości wydaje MSSF.

⁵ IASB® *Work Plan 2017–2021. Feedback Statement on the 2015 Agenda Consultation*, November 2015, www.ifrs.org, s. 17.

⁶ W MSSF termin „bilans” został zastąpiony nazwą „sprawozdanie z sytuacji finansowej”, gdyż uznano, że ten drugi termin precyzyjniej odzwierciedla funkcję tego sprawozdania. Przy czym jednostki nie mają obowiązku stosować tylko tej drugiej nazwy. Większość badanych spółek (12 spośród 14) stosuje określenie „sprawozdanie z sytuacji finansowej”, natomiast pozostałe – „bilans”.

⁷ Z powodu specyfiki działalności banków i ubezpieczycieli ich sprawozdania z sytuacji finansowej znacząco się różnią od podmiotów o innym profilu działalności.

15.2. Przegląd badań dotyczących struktury i treści sprawozdań finansowych według MSSF

W Polsce przeprowadzono wiele badań empirycznych w zakresie sprawozdań finansowych spółek giełdowych sporządzanych według MSSF. Znaczna część tych badań dotyczy wyceny i ujawnień odnośnie do różnych składników aktywów i zobowiązań⁸. Mniej badań zostało natomiast przeprowadzonych w zakresie struktury i treści poszczególnych części sprawozdań finansowych polskich spółek giełdowych według MSSF⁹. W ramach tego obszaru badawczego częstym przedmiotem analizy jest sprawozdanie z całkowitych dochodów bądź też część tego sprawozdania dotycząca składników pozostałych całkowitych dochodów¹⁰.

Autorce nie udało się znaleźć wyników badań dotyczących analizy formatów sprawozdania z sytuacji finansowej (bilansu) według MSSF polskich spółek giełdowych¹¹. Istnieją natomiast takie badania o zasięgu międzynarodowym¹². W jednym z nich autorzy stwierdzają, że spółki holenderskie i brytyjskie prezentowały bardziej skondensowany (skrótowy) bilans niż spółki francuskie czy hiszpańskie. Ponadto wydaje się, że wiele spółek adoptowało MSSF w sposób, który minimalizuje tak bardzo, jak to możliwe, zmiany w zakresie formy

⁸ Na przykład S. Hońko, *Wycena w rachunkowości*, ZAPOL, Szczecin 2013; K. Klimczak, *Sprawozdawcze ujęcie rezerw na zobowiązania w praktyce spółek giełdowych*, „Studia Oeconomica Posnaniensia” 2016, vol. 4, no. 11, s. 132–149; M. Rówińska, *Koszt historyczny i wartość godziwa aktywów – analiza modeli wyceny na podstawie wybranych spółek notowanych na GPW w Warszawie*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2015, nr 390, s. 212–221.

⁹ Na przykład E. Walińska, *Sprawozdanie z polityki rachunkowości jako odrębny składnik sprawozdania finansowego*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2016, t. 87(143), s. 183–196; D. Wędzki, *Aplikacja Międzynarodowych Standardów...*, op.cit., s. 20–29.

¹⁰ Na przykład J. Gad, *Zasady prezentacji składników pozostałego wyniku całościowego – praktyka sprawozdawcza spółek należących do WIG 30 oraz DAX w latach 2012–2013*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2015, t. 83(139), s. 65–86; A. Szychta, *Dochody całkowite w sprawozdaniach finansowych największych spółek notowanych na GPW w Warszawie*, „Acta Universitatis Lodzianis. Folia Oeconomica” 2012, 263, s. 65–88; E. Winnicka, *Zmiany w MSR 1 a praktyka wybranych spółek notowanych na GPW w Warszawie*, „Copernican Journal of Finance & Accounting” 2013, vol. 2, iss. 1, s. 169–189.

¹¹ Autorka korzystała z bazy BazEkon i scholar.google.pl.

¹² Na przykład IFRS. *Observations on the Implementation of IFRS*, Ernst & Young, September 2006, https://www.feicanada.org/files/IFRS_Obs_on_the_Implementation.pdf (22.03.2017); Ch. Nobes, *Firm Size and National Profiles of IFRS Policy Choice*, „Australian Accounting Review” 2013, no. 66, vol. 23, iss. 3, s. 208–215; Ch. Stadler, Ch. Nobes, *The Influence of Country, Industry, and Topic Factors on IFRS Policy Choice*, „Abacus” 2014, vol. 50, no. 4, s. 386–421.

sprawozdawczości finansowej, która była stosowana przez nie dotychczas według krajowych regulacji. W konsekwencji sprawozdanie finansowe na przykład francuskiej spółki z branży handlu detalicznego jest bardziej podobne do sprawozdania finansowego francuskiej spółki produkcyjnej niż do sprawozdania finansowego holenderskiej czy brytyjskiej spółki z branży handlu detalicznego¹³.

15.3. Regulacje w MSSF odnośnie do struktury i treści sprawozdania z sytuacji finansowej

Ogólne wytyczne dotyczące struktury i treści sprawozdania z sytuacji finansowej określa MSR 1 *Prezentacja sprawozdań finansowych*. Standard ten wskazuje minimalną listę pozycji, które powinny być prezentowane odrębnie w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Nie określa jednakże kolejności ani wzoru według którego jednostki powinny przedstawiać poszczególne pozycje. Jednostki mogą prezentować dodatkowe odrębne pozycje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jeśli ze względu na wielkość, rodzaj lub funkcję danej pozycji lub grupy podobnych pozycji oddzielna prezentacja jest konieczna do zrozumienia sytuacji finansowej jednostki. Ponadto nazwy i kolejność pozycji lub grup podobnych pozycji mogą być zmieniane stosownie do charakteru jednostki i jej transakcji, aby zapewnić informacje, które są potrzebne do zrozumienia sytuacji finansowej jednostki¹⁴.

MSR 1 pozostawia jednostce możliwość wyboru co do miejsca bardziej szczegółowych ujawnień dotyczących aktywów i pasywów. Dalszy podział (podkategorie) poszczególnych pozycji ze sprawozdania z sytuacji finansowej jednostki mogą prezentować w sprawozdaniu z sytuacji finansowej lub w informacji dodatkowej¹⁵.

Aktywa i zobowiązania powinny być prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w podziale na długoterminowe i krótkoterminowe. W pewnych sytuacjach jednostki mogą prezentować wszystkie aktywa i zobowiązania według kryterium płynności, jeśli taki sposób prezentacji pozycji dostarczy informacji, które są wiarygodne i bardziej przydatne¹⁶.

¹³ IFRS. *Observations on the Implementation of IFRS*, op.cit., s. 7.

¹⁴ MSR 1 *Prezentacja sprawozdań finansowych*, w: *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2011*, IASB, SKwP, par. 57.

¹⁵ Ibidem, par. 77.

¹⁶ Ibidem, par. 60.

W ramach aktywów spółki powinny wykazywać w sprawozdaniu z sytuacji finansowej co najmniej takie pozycje, jak¹⁷: 1) rzeczowe aktywa trwałe, 2) nieruchomości inwestycyjne, 3) aktywa niematerialne, 4) aktywa finansowe (z wyłączeniem pozycji wymienionych w punktach 5, 8, 9 i 10), 5) inwestycje ujmowane metodą praw własności, 6) aktywa biologiczne, 7) zapasy, 8) należności z tytułu dostaw i usług, 9) pozostałe należności, 10) środki pieniężne i ich ekwiwalenty, 11) suma aktywów zaklasyfikowanych jako przeznaczone do sprzedaży oraz aktywów wchodzących w skład grup przeznaczonych do sprzedaży, 12) aktywa z tytułu bieżącego podatku dochodowego, 13) aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

W przypadku kapitału własnego spółki powinny prezentować z kolei co najmniej takie pozycje jak¹⁸: 1) wyemitowany kapitał podstawowy, 2) kapitały rezerwowe przypisane udziałowcom jednostki dominującej oraz 3) udziały niedające kontroli.

Natomiast odnośnie do zobowiązań spółki powinny wykazywać w sprawozdaniu z sytuacji finansowej co najmniej takie pozycje jak¹⁹: 1) zobowiązania z tytułu dostaw i usług, 2) pozostałe zobowiązania, 3) rezerwy, 4) zobowiązania finansowe z wyłączeniem trzech wcześniej wymienionych pozycji, 5) zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego, 6) zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego, 7) zobowiązania wchodzące w skład grup do zbycia, które zostały zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży.

15.4. Zakres pozycji w sprawozdaniach z sytuacji finansowej spółek WIG20

Badane spółki (z wyjątkiem jednej) stosują taki sam ogólny układ prezentacji aktywów i pasywów, mianowicie: aktywa trwałe, aktywa obrotowe, kapitał własny, zobowiązania długoterminowe, zobowiązania krótkoterminowe.

Tylko jedna spółka (CCC) prezentuje pozycje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według częściowo odmiennej kolejności, tj.: aktywa trwałe, aktywa obrotowe, zobowiązania długoterminowe, zobowiązania krótkoterminowe oraz kapitał własny.

¹⁷ Ibidem, par. 54.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem.

Jak było już o tym wspomniane, MSR 1 określa minimalną listę pozycji, które powinny być przedstawione w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Spółki mogą natomiast wprowadzić dodatkowe pozycje. Wyniki analizy, które spółki i w zakresie których rodzajów aktywów i pasywów stosują szerszy zakres ujawnień niż wymaga tego MSR 1, przedstawiają tabele 1–4.

Tabela 1. Aktywa – zakres pozycji

	PGE	TAURON	ENEA	ENERGA	CCC	EUROCASH	LPP
Aktywa trwałe							
Rzeczowe aktywa trwałe	nie	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Aktywa niematerialne	nie	tak	nie	tak	nie	tak	tak
Aktywa finansowe*	tak	tak	tak	nie	nie	nie	nie
Aktywa obrotowe							
Zapasy	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Aktywa finansowe*	tak	nie	tak	tak	nie	nie	nie

Nie – oznacza, że zakres pozycji odpowiada minimalnym wymaganiom MSR 1. Tak – oznacza, że zakres pozycji jest szerszy, niż wynika to z wymagań MSR 1.

* Z wyłączeniem pozycji, które muszą być wykazane jako odrębne pozycje, tj. inwestycje ujemowane metodą praw własności, należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności, środki pieniężne i ich ekwiwalenty.

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych spółek WIG20 za 2015 rok.

Tabela 2. Aktywa – zakres pozycji (cd.)

	POLSAT	ASSECO	ORANGE	KGHM	LOTOS	PGNiG	ORLEN
Aktywa trwałe							
Rzeczowe aktywa trwałe	tak	nie	nie	tak	nie	nie	nie
Aktywa niematerialne	tak	tak	tak	tak	tak	nie	nie
Aktywa finansowe*	tak	nie	nie	tak	nie	nie	nie
Aktywa obrotowe							
Zapasy	nie	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Aktywa finansowe*	tak	nie	nie	nie	nie	nie	nie

Nie – oznacza, że zakres pozycji odpowiada minimalnym wymaganiom MSR 1. Tak – oznacza, że zakres pozycji jest szerszy, niż wynika to z wymagań MSR 1.

* Z wyłączeniem pozycji, które muszą być wykazane jako odrębne pozycje, tj. inwestycje ujemowane metodą praw własności, należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności, środki pieniężne i ich ekwiwalenty.

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych spółek WIG20 za 2015 rok.

Jak wynika z tabel 1 i 2, w przypadku aktywów trwałych większość spółek nie prezentuje dodatkowych pozycji w ramach rzeczowych aktywów trwałych czy aktywów finansowych, lecz prezentuje dalszy szczegółowy podział w informacji dodatkowej. Odwrotna sytuacja jest w przypadku aktywów niematerialnych, gdzie jednak większość spółek wykazuje szerszy zakres informacji w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, niż jest to wymagane w MSR 1. Wszystkie te spółki wykazują jako odrębną pozycję *Wartość firmy*. Ponadto dwie spółki jako odrębne pozycje w ramach aktywów niematerialnych wykazują następujące kategorie: *Relacje z klientami* (Polsat), *Marki* (Polsat) i *Znak towarowy* (LPP).

W przypadku aktywów obrotowych wszystkie spółki z wyjątkiem jednej (Lotos) nie prezentują szczegółowych kategorii w ramach zapasów. W odniesieniu do aktywów finansowych tylko cztery spółki (PGE, Enea, Energa, Polsat) prezentują szerszy podział w ramach aktywów finansowych, niż wynika to z wymagań w MSR 1.

Należy stwierdzić, że małe różnice w zakresie pozycji prezentowanych w aktywach w sprawozdaniach z sytuacji finansowej badanych spółek nie utrudniają w istotnym stopniu porównywalności tych sprawozdań. Prezentacja aktywów wszystkich badanych spółek jest przejrzysta. To jednocześnie może świadczyć, że nie jest konieczna zmiana wymagań w MSR 1 w tym zakresie.

Tabela 3. Pasywa – zakres pozycji

	PGE	TAURON	ENEA	ENERGA	CCC	EUROCASH	LPP
Kapitał własny	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak
Zobowiązania długoterminowe							
Rezerwy	nie	tak	nie	nie	nie	tak	nie**
Zobowiązania finansowe*	tak	tak	tak	tak	nie	nie	nie**
Zobowiązania krótkoterminowe							
Rezerwy	nie	tak	nie	nie	nie	nie	nie
Zobowiązania finansowe*	tak	tak	tak	tak	nie	tak	tak

Nie – oznacza, że zakres pozycji odpowiada minimalnym wymaganiom MSR 1. Tak – oznacza, że zakres pozycji jest szerszy, niż wynika to z wymagań MSR 1.

* Z wyłączeniem pozycji, które muszą być wykazane jako odrębne pozycje, tj. zobowiązania z tytułu dostaw i usług, pozostałe zobowiązania, rezerwy.

** Przy czym spółka używa szczegółowych nazw, w przypadku rezerw *Rezerwy z tytułu świadczeń pracowniczych*, w przypadku zobowiązań finansowych *Kredyty bankowe i pożyczki*.

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych spółek WIG20 za 2015 rok.

Tabela 4. Pasywa – zakres pozycji (cd.)

	POLSAT	ASSECO	ORANGE	KGHM	LOTOS	PGNiG	ORLEN
Kapitał własny	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak
Zobowiązania długoterminowe							
Rezerwy	nie	nie	nie	nie**	nie	nie	nie
Zobowiązania finansowe*	tak	tak	tak	tak	tak	nie***	nie****
Zobowiązania krótkoterminowe							
Rezerwy	nd.	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Zobowiązania finansowe*	tak	tak	tak	tak	tak	tak	nie****

Nie – oznacza, że zakres pozycji odpowiada minimalnym wymaganiom MSR 1. Tak – oznacza, że zakres pozycji jest szerszy, niż wynika to z wymagań MSR 1. Nd. – nie dotyczy, czyli taka pozycja nie występuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej danej spółki.

*Z wyłączeniem pozycji, które muszą być wykazane jako odrębne pozycje, tj. zobowiązania z tytułu dostaw i usług, pozostałe zobowiązania, rezerwy.

** Przy czym spółka używa szczegółowej nazwy dla rezerw *Rezerwy na koszty likwidacji kopalń i innych obiektów*. *** Przy czym spółka używa szczegółowej nazwy dla zobowiązań finansowych *Kredyty, pożyczki i papiery dłużne*. **** Przy czym spółka używa szczegółowej nazwy dla zobowiązań finansowych *Kredyty, pożyczki i obligacje* (w zobowiązaniach długoterminowych) oraz *Kredyty i pożyczki* (w zobowiązaniach krótkoterminowych).

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych spółek WIG20 za 2015 rok.

Jak wynika z tabel 3 i 4, w zakresie kapitału własnego wszystkie badane spółki wykazują więcej pozycji w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, niż wynika to z wymagań w MSR 1. U większości spółek liczba pozycji w kapitale własnym wynosi 5–7 pozycji. Zwraca uwagę fakt, że wszystkie spółki prezentują w kapitale własnym jako odrębną pozycję informację o wynikach finansowych. Ponadto ponad połowa spółek w odrębnej pozycji prezentuje kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej. Obie te kategorie kapitału własnego nie są wymagane w MSR 1 jako odrębne pozycje.

Odnośnie do rezerw większość spółek nie prezentuje dodatkowych pozycji ani w zobowiązaniach długoterminowych, ani zobowiązaniach krótkoterminowych. Przy czym w przypadku dwóch spółek zamiast ogólnej nazwy *Rezerwy* stosują one bardziej szczegółową nazwę, mianowicie podają z jakiego tytułu została utworzona ta rezerwa (np. *Rezerwy z tytułu świadczeń pracowniczych*).

Natomiast w przypadku zobowiązań finansowych większość spółek prezentuje szerszy podział, niż wynika to z wymagań MSR 1. Zwykle są prezentowane 2–3 szczegółowe pozycje. Wśród tych szczegółowych pozycji najczęściej występująca pozycja to ta dotycząca kredytów, pożyczek i obligacji.

Ponadto zarówno w zobowiązaniach długoterminowych, jak i krótkoterminowych często w odrębnej pozycji spółki wykazują rozliczenia międzyokresowe przychodów/przychody przyszłych okresów.

Należy stwierdzić, że różnice pomiędzy spółkami w zakresie pozycji prezentowanych w grupie kapitału własnego, zobowiązań długoterminowych i zobowiązań krótkoterminowych utrudniają w pewnym stopniu porównywalność sprawozdań z sytuacji finansowej badanych spółek. Określenie szerszego zakresu pozycji w kapitale własnym i w zobowiązaniach (w szczególności odnośnie do zobowiązań finansowych), niż obecnie jest wymagany według MSR 1, z pewnością wpłynąłby pozytywnie na porównywalność sprawozdań z sytuacji finansowej pomiędzy jednostkami.

15.5. Kolejność pozycji w sprawozdaniach z sytuacji finansowej spółek WIG20

Badane spółki w bardzo podobnej kolejności prezentują poszczególne kategorie zarówno w aktywach trwałych, jak i aktywach obrotowych. U wszystkich badanych spółek w przypadku aktywów trwałych kolejność pozycji jest generalnie następująca: rzeczowe aktywa trwałe, aktywa/wartości niematerialne, aktywa finansowe, aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

Minimalne różnice między kolejnością pozycji dotyczą tego, że w przypadku trzech spółek najpierw są prezentowane aktywa/wartości niematerialne, a potem rzeczowe aktywa trwałe. Ponadto w przypadku sześciu spółek aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego są prezentowane przed pozycjami z zakresu aktywów finansowych lub wśród nich. W spółkach, w których występowały nieruchomości inwestycyjne, są one prezentowane po rzeczowych aktywach trwałych i aktywach/wartościach niematerialnych lub między tymi dwoma pozycjami.

W przypadku aktywów obrotowych kolejność pozycji jest generalnie następująca: zapasy, należności z tytułu dostaw i usług, inne pozycje z zakresu aktywów finansowych, środki pieniężne i ich ekwiwalenty, aktywa przeznaczone do sprzedaży.

Minimalne różnice między kolejnością pozycji dotyczą tego, że w przypadku trzech spółek bezpośrednio po zapasach jest prezentowany inny rodzaj należności, a dopiero potem należności z tytułu dostaw i usług.

Należy stwierdzić, że badane spółki prezentują poszczególne pozycje w aktywach trwałych i aktywach obrotowych w bardzo podobnej kolejności,

a istniejące małe różnice nie utrudniają w istotnym stopniu porównywalności sprawozdań z sytuacji finansowej pomiędzy spółkami.

W przypadku kapitału własnego ogólna kolejność pozycji jest następująca: kapitał podstawowy/zakładowy, inne elementy kapitału własnego (2–4 pozycje, w różnej kolejności i różny poziom agregacji), zyski zatrzymane, udziały niekontrolujące/kapitał własny przypisany udziałom niekontrolującym.

W zakresie zobowiązań długoterminowych również można znaleźć pewne prawidłowości co do kolejności prezentacji poszczególnych pozycji. Mianowicie wszystkie spółki z wyjątkiem jednej (PGE) prezentację zobowiązań długoterminowych rozpoczynają od zobowiązań z tytułu zadłużenia, tj. kredyty bankowe, pożyczki, dłużne papiery wartościowe, zobowiązania z tytułu leasingu finansowego. Potem niektóre spółki prezentują kolejne pozycje z zakresu zobowiązań finansowych, których nie wymaga MSR 1, np. pochodne instrumenty finansowe. Następnie większość spółek przedstawia rezerwy i rozliczenia międzyokresowe przychodów bądź w odwrotnej kolejności, tj. rozliczenia międzyokresowe przychodów i rezerwy.

W przypadku zobowiązań krótkoterminowych ponad połowa spółek (8 spółek) zaczyna prezentację od zobowiązań z tytułu zadłużenia, następnie zobowiązania z tytułu dostaw i usług. Część spółek zaczyna z kolei prezentację zobowiązań krótkoterminowych od zobowiązań z tytułu dostaw i usług (5 spółek), a następnie zobowiązania z tytułu zadłużenia (4 spółki) lub zobowiązania z tytułu podatku dochodowego (1 spółka). Potem spółki prezentują już w różnej kolejności inne zobowiązania oraz rezerwy. Natomiast na końcu listy zobowiązań większość spółek prezentuje rezerwy i rozliczenia międzyokresowe przychodów.

Należy stwierdzić, że różnice w zakresie kolejności pozycji prezentowanych w ramach kapitału własnego, zobowiązań długoterminowych i krótkoterminowych utrudniają w pewnym stopniu porównywalność sprawozdań z sytuacji finansowej pomiędzy spółkami.

Jednocześnie można zauważyć, że część spółek (np. CCC, Enea, Lotos, Orange, PGE, Polsat) prezentuje pozycje w zobowiązaniach krótkoterminowych w takiej samej kolejności i stosuje takie same nazwy pozycji, jak to czyniło w przypadku zobowiązań długoterminowych, uzupełniając zobowiązania krótkoterminowe o dodatkowe pozycje charakterystyczne dla tej grupy zobowiązań (np. zobowiązania z tytułu podatku dochodowego). To pozytywnie wpływa na przejrzystość prezentacji zobowiązań długoterminowych i krótkoterminowych i ułatwia też porównywalność między spółkami.

15.6. Nazwy pozycji w sprawozdaniach z sytuacji finansowej spółek WIG20

W przypadku nazewnictwa poszczególnych pozycji w ramach aktywów można zauważyć minimalne różnice pomiędzy określeniami stosowanymi przez badane spółki. Na przykład wszystkie spółki z wyjątkiem jednej stosuje nazwę *Rzeczowe aktywa trwałe*, natomiast 1 spółka – nazwę *Środki trwałe*; 9 spółek *Wartości niematerialne*, zaś 5 spółek – *Aktywa niematerialne*. Wszystkie spółki dla określenia rzeczowych aktywów obrotowych stosują określenie *Zapasy*, zaś dla inwestycji w nieruchomości – *Nieruchomości inwestycyjne*. Większość spółek stosuje nazwę *Należności z tytułu dostaw i usług* (10 spółek), 4 spółki stosują natomiast minimalnie inne określenia, mianowicie: *Należności od odbiorców* (3 spółki) oraz *Należności handlowe* (1 spółka).

W przypadku kapitału własnego można też zauważyć pewne drobne różnice w zakresie nazewnictwa. Na przykład część spółek używa określenia *Kapitał podstawowy* (7 spółek), 5 spółek dla tego samego rodzaju kapitału używa nazwy *Kapitał zakładowy*, zaś 2 spółki stosują określenie *Kapitał akcyjny*. W przypadku udziałów niedających kontroli spółki używają z kolei następujących określeń: *Udziały niekontrolujące* (6 spółek), *Kapitał własny przypisany/przypadający udziałom niekontrolującym* (3 spółki), *Udziały mniejszości* (1 spółka), *Udziały niedające kontroli* (1 spółka), *Kapitał udziałowców niekontrolujących* (1 spółka)²⁰. Ponadto wszystkie spółki z wyjątkiem jednej stosuje nazwę *Zyski zatrzymane*, zaś u tej jednej spółki jest pozycja *Niepodzielony wynik finansowy* z dalszym podziałem na *Zysk z lat ubiegłych* i *Zysk netto bieżącego okresu*.

W przypadku zobowiązań też można zauważyć drobne różnice w nazwach poszczególnych pozycji, np. większość spółek stosuje nazwę *Zobowiązania z tytułu dostaw i usług* (10 spółek), 4 spółki stosują natomiast minimalnie inne określenia, mianowicie: *Zobowiązania wobec dostawców* (3 spółki) oraz *Zobowiązania handlowe* (1 spółka). Część spółek stosuje określenie *Rozliczenia międzyokresowe przychodów* (2 spółki), a część spółek *Przychody przyszłych okresów* (3 spółki).

Należy stwierdzić, że różnice w zakresie nazewnictwa poszczególnych pozycji w sprawozdaniach z sytuacji finansowej badanych spółek są niewielkie i w związku z tym nie mają istotnego wpływu na porównywalność tego sprawozdania między podmiotami.

²⁰ W pozostałych dwóch spółkach ta pozycja nie występowała.

15.7. Podsumowanie

Z analizy sprawozdań z sytuacji finansowej spółek z indeksu WIG 20 wynika, że istnieją małe różnice odnośnie do zakresu pozycji prezentowanych w aktywach trwałych i aktywach obrotowych oraz odnośnie do kolejności tych pozycji. Należy stwierdzić, że prezentacja aktywów badanych spółek jest przejrzysta i brak narzuconego formatu sprawozdania z sytuacji finansowej w małym stopniu utrudnia porównywalność informacji o aktywach między spółkami. Natomiast w przypadku pasywów można zaobserwować więcej różnic odnośnie do zakresu i szczegółowości pozycji oraz kolejności prezentowanych pozycji, co w większym stopniu niż w przypadku aktywów utrudnia porównywalność informacji o pasywach między spółkami. To może oznaczać, że w przypadku kapitału własnego i zobowiązań (w szczególności zobowiązań finansowych) należałoby minimalnie poszerzyć zakres obowiązkowych pozycji, niż wynika to z obecnych wymagań MSR 1. Za taką zmianą przemawia fakt, że badane spółki prezentowały szerszy zakres pozycji w kapitale własnym (wszystkie spółki) i w zobowiązaniach finansowych (większość spółek), niż wynika to z MSR 1.

Ponadto można rozważyć wprowadzenie do MSR 1 zapisu, że jednostki mogłyby (ale nie musiały) – w takim zakresie, w jakim to jest możliwe – stosować takie same nazwy pozycji i kolejność pozycji zarówno w zobowiązaniach długoterminowych, jak i zobowiązaniach krótkoterminowych. Taka praktyka stosowana przez niektóre badane spółki wpływa pozytywnie na przejrzystość prezentacji zobowiązań w danej spółce i jednocześnie w pewnym stopniu ułatwia ich porównywalność między spółkami.

Reasumując, należy stwierdzić, że podział aktywów na aktywa trwałe i obrotowe oraz pasywów na kapitał własny, zobowiązania długoterminowe i krótkoterminowe oraz podanie minimalnego zakresu koniecznych pozycji do ujawnienia sprawiają, że brak narzuconego formatu sprawozdania z sytuacji finansowej nie utrudnia w dużym stopniu porównywalności tego sprawozdania między spółkami w danym kraju. Jednakże powyższy wniosek wynika z analizy sprawozdań z sytuacji finansowej małej grupy spółek i tylko z indeksu WIG20. Autorka zamierza kontynuować niniejsze badanie, poszerzając je o analizę sprawozdań z sytuacji finansowej średnich i małych spółek giełdowych. Ponadto autorka zamierza w kolejnych etapach badania uwzględnić inne części sprawozdania finansowego, np. rachunek zysków i strat czy też rachunek przepływów pieniężnych, jak również przeprowadzić analizę porównawczą struktury i treści sprawozdań finansowych spółek giełdowych z różnych krajów.

Literatura

- Gad J., *Zasady prezentacji składników pozostałego wyniku całościowego – praktyka sprawozdawcza spółek należących do WIG 30 oraz DAX w latach 2012–2013*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2015, t. 83(139).
- Giedroyc M., Łazarowicz E., *Porównywalność sprawozdań finansowych według Dyrektywy 2013/34/UE i MSSF*, w: *Wyzwania integracji gospodarczej w Unii Europejskiej*, red. K. Opolski, J. Górski, Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2016.
- Gierusz J., *Dylematy harmonizacji rachunkowości*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2015, t. 82(138).
- Hońko S., *Wycena w rachunkowości*, ZAPOL, Szczecin 2013.
- IASB® *Work Plan 2017–2021. Feedback Statement on the 2015 Agenda Consultation*, November 2015, www.ifrs.org.
- IFRS. *Observations on the Implementation of IFRS*, Ernst & Young, September 2006, https://www.feicanada.org/files/IFRS_Obs_on_the_Implementation.pdf.
- Klimczak K., *Sprawozdawcze ujęcie rezerw na zobowiązania w praktyce spółek giełdowych*, „Studia Oeconomica Posnaniensia” 2016, vol. 4. no. 11.
- MSR 1 *Prezentacja sprawozdań finansowych*, w: *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2011*, IASB, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce.
- Nobes Ch., *Firm Size and National Profiles of IFRS Policy Choice*, „Australian Accounting Review” 2013, no. 66, vol. 23, iss. 3.
- Rówińska M., *Koszt historyczny i wartość godziwa aktywów – analiza modeli wyceny na podstawie wybranych spółek notowanych na GPW w Warszawie*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2015, nr 390.
- Stadler Ch., Nobes Ch., *The Influence of Country, Industry, and Topic Factors on IFRS Policy Choice*, „Abacus” 2014, vol. 50, no. 4.
- Szychta A., *Dochody całkowite w sprawozdaniach finansowych największych spółek notowanych na GPW w Warszawie*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Oeconomica” 2012, nr 263.
- The Effects of Mandatory IFRS Adoption in the EU: a Review of Empirical Research*, ICAEW, 2015, <http://www.icaew.com/bettermarkets>.
- Walińska E., *Sprawozdanie z polityki rachunkowości jako odrębny składnik sprawozdania finansowego*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2016, t. 87(143).
- Wędzki D., *Aplikacja Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej w Polsce – jaśniej czy ciemniej?*, w: *Polska praktyka rachunkowości w kontekście procesu harmonizacji międzynarodowej sprawozdawczości finansowej*, red. E. Walińska, Wolters Kluwer, Warszawa 2008.
- Winnicka E., *Zmiany w MSR 1 a praktyka wybranych spółek notowanych na GPW w Warszawie*, „Copernican Journal of Finance & Accounting” 2013, vol. 2, iss. 1.